

Praatkruid

Informatieblad van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem

Lente 2023

Bestuur

Voorzitter	Jos de Bruijn	06-37323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Secretaris	Gerard Lijten	040-2540904 06-20771867	ivn.vev@gmail.com
Penningmeester	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Ledenadministratie	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Leden	Claudia Stoldt	06-41917390	claudia@detuinfluitier.com
	Tineke Lous	040-2544926	tineke.lous@hccnet.nl
	Etje Hendrikkx	06-22886128	etjehendrikkx@gmail.com

Werkgroepen

Landschap en milieu Eindhoven	Jos de Bruijn	0637323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Landschap en milieu Veldhoven-Vessem	Gerard Lijten	0402540904	gerard.lijten@planet.nl
Wandel- en fietsroutes	Rien de Schipper	0651579996	rien.de.schipper@gmail.com
Cursussen	Jannie Landa	0651403216	jannielanda@gmail.com
Vogels	Heine van Maar	0402534269	heine.vanmaar@planet.nl
Water	Tineke Lous	0402544926	t.lous@hccnet.nl
Vlindertuin	José van Lieshout	0620897465	josevanlieshout@kpnmail.nl
Documentatiecentrum	Harrie Kessler	0402532079	hpekessler@gmail.com
Jeugd IVN	Heine van Maar	0402534269	heine.vanmaar@planet.nl
	Etje Hendrikkx	0622886128	etjehendrikkx@gmail.com
Tentoonstelling	Etje Hendrikkx	0622886128	etjehendrikkx@gmail.com
Scholenwerk	Marian Kessler	0402532079	kesselermj@gmail.com
Publiek en publiciteit	Gerard Lijten	0402540904	gerard.lijten@planet.nl
Planten	Eugenie Verstegen		eugenie.verstegen@gmail.com
Vleermuizen	Gerard Lijten	0402540904	gerard.lijten@planet.nl
Kleine Landschapselementen	Thea den Otter	0402532913	tdenotter10@kpnmail.nl
Kinderdoe	Petra van Leeuwen	0402114070	petravleeuwen@upcmail.nl
Communicatie	Leny Westeijn	0408795005	ivn.vev.communicatie@gmail.com
Duurzaamheid	Ellen van Beek	0624537008	ellen.vbk@gmail.com
Gebiedsbeschrijvingen	Jos de Bruijn	0637323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Insecten	Wil Janssen	0402550242	wil.janssen@kpnmail.nl

IVN

Veldhoven Eindhoven Vessem

IVN Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid is een landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem is zo'n afdeling met als werkgebied de gemeenten Veldhoven, Eindhoven en een deel van de gemeente Eersel (de kernen Vessem, Knegsel en Wintelre).

De afdeling is ontstaan door samenvoeging van IVN Veldhoven-Vessem en IVN Eindhoven in 2013 en heeft ca. 300 leden. Ons doel is om met onze activiteiten belangstelling te wekken voor natuur en milieu. Bovendien willen we de kennis bij het publiek hierover vergroten. Met diverse activiteiten zorgen wij voor bescherming en ontwikkeling van de natuur in ons werkgebied.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kost per jaar € 24,00. Huisleden (andere gezinsleden die op hetzelfde adres wonen) betalen jaarlijks € 5,-. Als (huis)lid krijgt u korting bij onze cursussen en kunt u deelnemen aan alle ledenactiviteiten. Jeugdleden betalen € 32,00 per jaar. Scholen betalen een vaste contributie van € 40,00 per jaar.

Bankrek.nr. NL33 INGB 0000 392082 t.n.v. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem.

D'n Aard

Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven 040-2549279
Beheer, onderhoud, reserveringen: Gerard Lijten
0620771867 of ivn.vev@gmail.com

Praatkruid

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem - lente 2023

Varia

Voor deze column schoten me verschillende onderwerpen door het hoofd. Allereerst natuurlijk de belangrijke verkiezingen in maart voor het waterschap. Op de hoge zandgronden in de Kempen is water de laatste jaren een belangrijk onderwerp van discussie geworden waarbij belangen soms diametraal tegenover elkaar staan. Ik hoop dat veel IVN leden gaan stemmen met het belang van de natuur in het hoofd en in het hart. Kijk op de stemwijzer naar de plannen van de verschillende partijen en maak alstublieft een verstandige keuze.

Een ander ding, wat dichterbij huis, is onze nieuwe website. Deze is sinds kort live en voor een belangrijk deel geactualiseerd al zijn we daar nog niet helemaal klaar mee. Ik nodig jullie allen uit om de site eens te bezoeken en uit te proberen. Wij menen dat de toegankelijkheid ten opzichte van de oude versie is verbeterd. Mochten jullie toch tegen problemen aanlopen aarzel dan niet om dat te melden bij ons secretariaat. We gaan dan kijken wat we kunnen doen om dat op te lossen.

Verder hebben we dit jaar een jubileum te vieren. Het huidige IVN-VEV als samenvoeging van IVN Veldhoven Vessem met IVN Eindhoven bestaat in oktober 10 jaar en daar willen we vanzelfsprekend aandacht aan besteden. De jubileum-commissie is aangesteld en we zijn benieuwd naar hun creativiteit. Mochten jullie leuke ideeën hebben, laat dat dan weten aan Etje Hendrikkx.

Tot zover deze varia. Rest mij om jullie allemaal een mooi voorjaar te wensen met veel activiteit buiten in het groen.

Groeten,
Jos de Bruijn

Inhoud

- 4 Stemmen voor het waterschap: Voel je nattigheid?
- 5 Waterschapverkiezingen
- 6 Wandeltip
- 7 Soroptimisten planten bomen
- 8 Agenda
Fototentoonstelling
- 9 Impact van zonnepanelen op biodiversiteit
- 10 Wilde bijen
- 11 De Dommel door Eindhoven
- 12 De nationale bijentelling

Foto's voorpagina:

Ontluikende lente in februari
Hommelkoningin, Foto; Jannie Landa

Gele cornoelje in de Vogelzang
Foto: Etje Hendrikkx

Colofon

Redactie:
Etje Hendrikkx
etjehendrikkx@gmail.com

Praatkruid Zomer 2023

Het Praatkruid zomer 2023 verschijnt half juli.
Graag kopy aanleveren vóór 15 juni.

Stemmen voor het waterschap: Voel jij nattigheid?

JANNIE LANDA

Waterschappen zorgen ervoor dat we beschermd zijn tegen wateroverlast of overstromingen bijvoorbeeld door het bouwen en verzorgen van dijken. Dat is belangrijk, zeker gezien de toenemende waterstijging. Nederland wil ook water vasthouden waar het kan, zodat we bij tijden van weinig regen, nog een voorraad in de bodem hebben. Dat helpt de biodiversiteit. De waterschappen hebben eveneens de taak om te zorgen dat het rioolwater gezuiverd wordt. Ons rioleringswater wordt gezuiverd bij de zuiveringsinstallatie aan de Van Oldebarneveltlaan. Dit gezuiverde water komt in De Dommel terecht en stroomt dan naar de Maas. Hoe schoner het water in de Dommel en andere rivieren, hoe meer flora en fauna we kunnen verwachten. Maar zeker ook belangrijk: mensen in de omgeving van de Biesbosch drinken water dat daar via de Maas in terecht komt. Je zou zeggen: zorgen dat er zo min mogelijk vervuilende stoffen in het water terechtkomen, dat is toch vanzelfsprekend? Kun je nog verschillen van mening over de zorg die je besteedt aan de natuur langs de waterlopen? Er zijn wel keuzes te maken. Bij de komende waterschapsverkiezingen op 15 maart kan iedere stemgerechtigde een stem uitbrengen op een partij waarvan je vindt dat die "de waterbelangen" het beste behartigt. De uitslagen bepalen de bestuurssamenstelling van het waterschap.

Wil je hierover meer informatie? Een stemwijzer kan je al een stukje op weg helpen. <https://dommel.mijnstem.nl/#/>

Op 2 maart is er een bijeenkomst bij de TU/e waarin de partijen hun standpunt toelichten en waarin de bezoekers inbreng kunnen hebben. De bijeenkomst is georganiseerd op initiatief van het Groencafé Eindhoven, uitgevoerd door het Waterschap De Dommel. Plaats: de blauwe zaal in het Auditorium op het TU/e-terrein. Ontvangst 19.30.

De Dommel Foto: Jannie Landa

Aanvang 20.00 uur.

De toegang is gratis, maar aanmelden is gewenst. Dat kan via de site van de Openbare Bibliotheek Eindhoven of via deze link.

<https://eindhoven.op-shop.nl/10584/bijeenkomst-voel-jij-nattigheid/02-03-2023>

De Dommel bij de Hogt in de zomer Foto: Gerard Lijten

De Dommel is buiten haar oevers getreden in Juli 2021 Foto: Gerard Lijten

Waterschapsverkiezingen

GERARD LIJTEN,
WATER NATUURLIJK, LIJST 1 – NR. 11 (VELDHOVEN)
[HTTPS://WATERNATUURLIJK.NL/DE-DOMMEL](https://waternatuurlijk.nl/de-dommel)

Wie het nieuws een beetje volgt, zal het niet ontgaan zijn dat er op 15 maart verkiezingen zijn voor de Provinciale Staten. Minder bekend is dat op de zelfde dag ook gestemd gaat worden voor het algemeen bestuur van de waterschappen. Ik ben daarvoor kandidaat vanuit Water Natuurlijk, net als mede IVN-VEV-lid Leonhard Schrofer.

Het waterschap is verantwoordelijk voor schoon, voldoende en veilig oppervlakte- en grondwater. Dat is niet alleen van levensbelang voor ons mensen, maar ook voor plant en dier. De 12 partijen die deelnemen aan de verkiezingen streven er allemaal naar om deze (kern)taken zo goed mogelijk uit te voeren, maar elke partij vooral met de belangen van de eigen achterban voor ogen.

Water Natuurlijk is alleen actief in het waterschap, speciaal opgericht om de belangen van natuur, milieu, landschap en recreatie in de waterschappen beter te kunnen beschermen. Het is landelijk de grootste partij en in alle 23 waterschappen vertegenwoordigd. Als secretaris en actief lid van meerdere werkgroepen bij IVN Veldhoven Eindhoven Vessem zet ik mij in voor de bescherming van de lokale natuur. Om de zelfde reden ben ik vanuit Water Natuurlijk (lijst 1, nr. 11) verkiesbaar voor het algemeen bestuur van Waterschap de Dommel.

Het waterschap is net als de gemeente een overheidsorgaan. Het algemeen bestuur is te vergelijken met de ge-

Volledig drooggevallen Kleine Beerze augustus 2022 Foto: Gerard Lijten

meenteraad, het dagelijks bestuur met het college van Burgemeester en Wethouders (B&W) en de watergraaf met de burgemeester. Als overheidsorganisatie worden ook belastingen geheven, welke ingezet worden voor het uitvoeren van de, grotendeels wettelijk vastgestelde, taken. Het Waterschap dient te zorgen voor:

Droge voeten: voorkomen van wateroverlast in het beheergebied (onder meer door het aanleggen van waterbergingsgebieden en het op orde brengen van regionale keringen)

Voldoende water: zowel voor de natuur als de landbouw is het belangrijk dat er niet te veel en niet te weinig water is. Daarvoor reguleert het waterschap het grond- en oppervlaktewater

Natuurlijk water: zorgen voor flora en fauna in en rond beken en sloten door deze waterlopen goed in te richten en te beheren

Schoon water: zuiveren van afvalwater en vervuiling van oppervlaktewater aanpakken en voorkomen

Mooi water: stimuleren dat mensen de waarde van water beleven, door onder meer recreatief gebruik

Naast de gemeenschappelijke doelen is mijn persoonlijke ambitie om, als lid van het algemeen bestuur, een directere rol te spelen in het terugdringen van de steeds verder gaande verdroging, die desastreus is voor de biodiversiteit. Verdroging wordt mede veroorzaakt door klimaatverandering, maar zeker ook door eenzijdig beleid bij de waterschappen gedurende vele decennia. Ik wil me daarom vooral inzetten om regenwater veel minder (snel) te gaan afvoeren en het onttrekken van grondwater sterk te beperken. Water dient niet alleen een economisch, maar zeker ook een ecologisch belang; water is van en voor iedereen!

Hopelijk inspireert deze toelichting iedereen om, in ieder geval, te gaan stemmen voor het Waterschap op 15 maart. Weet je nog niet op welke partij? Op de website van het waterschap (<https://dommel.mijnstem.nl/#!/>) vind je een kieskompas.

Wandeltip: Achtereinds Laag, Valkenhorst en Huisven

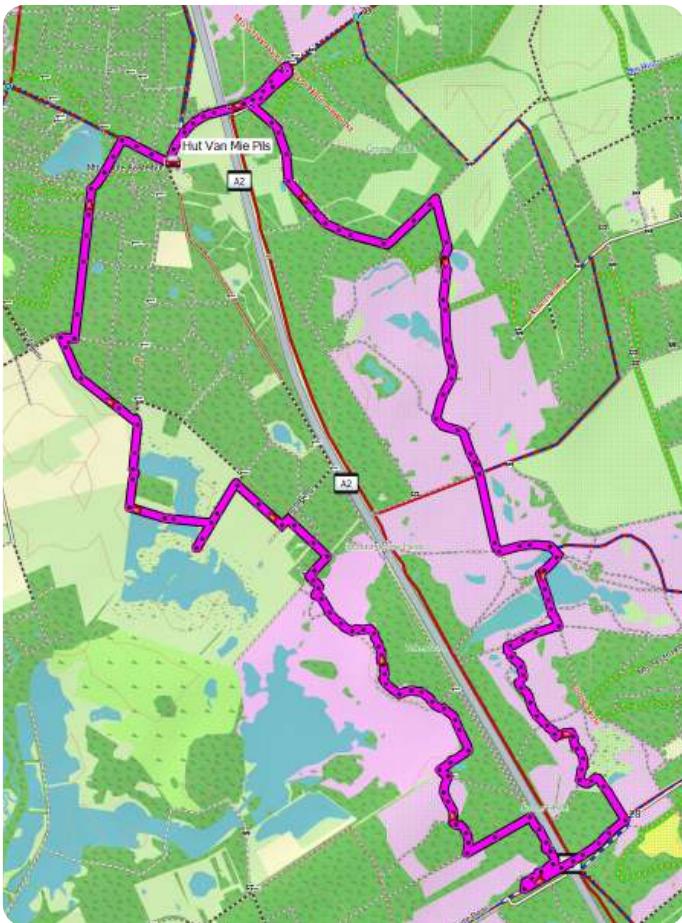
HEINE VAN MAAR

Een stevige wandeling is goed voor iedere IVNer en weer eens nodig. Goed om de conditie in het voorjaar aan te pakken. De wandeling heeft een lengte van 13 km. De start is bij de Hut van Mie Pils aan de Hutdijk in Waalre (Aalst). Hier kun je de fiets of auto goed neerzetten. We maken een rondwandeling in nieuw aangelegde natuur, over heidevelden en door oude bossen. Afhankelijk van de windrichting zul je af en toe wat last hebben van de A2, maar dat is maar bij een klein deel van de route.

Loop vanaf de Hut een stukje terug langs de Hutdijk. Ga links vlak voor het Meeuwven en geniet van het grote ven en de bossen. Voorbij het ven schuin naar links. Bij de T splitsing even rechts en dan links, je loopt nu langs de bosrand naar het zuiden.

Nieuwe natuur

Bij het bordje Achtereinds Laag ga je rechts het pad in en vervolg dit tot de uitkijkheuvel. Hier is veel nieuwe en natte natuur aangelegd om met het grondwater noodzakelijke tegendruk te geven voor de Groote Heide in de richting van Valkenswaard. Het Laag ontwikkelt zich tot een rijk gebied. Op de plassen kun je tussen half april en half mei veel trekvogels tegenkomen, zoals de groenpoot-

Vrouwje van de grote bonte specht Foto: Gerard Lijten

ruiter. Loop vanaf het kijkpunt terug naar de bosrand en ga rechts.

Bij T splitsing links en snel weer rechts bij het bord Valkenhorst. Na enige tijd kom je op de (deels vergraste) heide met links het ecoduct over de A2. Geniet van de leeuweriken in het voorjaar. Kun je de 2 soorten onderscheiden?

Na enige tijd op de T splitsing links het bos in. Dan weer een T splitsing aan de rand van de heide, ga links, je loopt aan het einde een stuk langs de A2 en mag bij het viaduct omhoog om de A2 over te steken. Einde van de afrit ga je links, een klein paadje over de heide. Loop een tijd naar het noorden, welk paadje maakt niet uit. Het Diepmeerven, waar altijd water in blijft staan, passeer je vervolgens aan de oostoever. Ga bij de T splitsing rechts over de knuppelbrug en dan links naar het verharde fietspad. Volg dit naar het noorden tot waar het fietspad links of rechts gaat, wij gaan rechtdoor het zandpad in.

Huisven

Hier begint het Huisvengebied van Brabant Water, ook Natura 2000 gebied. Houd bij het eerste zijpad links aan en bij het tweede rechts. Blijf op de hei. Hier zie je veel hoogteverschil tussen vennen en oevers. Bij het naderen van de bosrand volg je niet het pad schuin naar links maar ga je rechtdoor. Rechts zie je een ven, dit zit vol amfibieën (heikikker, rugstreeppad). Loop door met het weiland aan je rechterhand. Bij de T splitsing ga je de laan naar links in. Eikenbomen werden afgezaagd, maar een stuk stam bleef staan voor de spechten. Hier komen 5 soorten voor. Het bos rondom verdringt en sterft af. Dat lijkt raar, maar toch is het goed. De waterstand is hier flink verhoogd om dezelfde tegendruk te geven als bij het Achtereinds Laag. Er zal nieuw moerasbos ontstaan met andere boomsoorten, die hier thuishoren. Volg dit zandpad lange tijd. Dan kom je bij weer een viaduct, dat je oversteekt om bij de Hut van Mie Pils terug te komen. Meestal is de Hut open. Veel plezier gewenst met de lange maar heel afwisselende tocht.

Soroptimisten planten 700 jonge inheemse bomen nabij het Eckartse Bos

JOS DE BRUIJN

We stand up for Women

Soroptimisten betekent letterlijk: zusters die het beste (optimum) nastreven.

Wereldwijd proberen we de positie van vrouwen en meisjes te verbeteren. Onze internationale slogan is dan ook: We stand up for Women!

Het netwerk van Soroptimistclubs is 100 jaar geleden opgericht in de VS en haar eerste wapenfeit was het behoud van de eeuwenoude sequoias in Redwoodpark die met kap bedreigd werden.

Ter viering van het jubileum willen wij als Soroptimistenclub Eindhoven ook bijdragen aan de vergroening van onze woonomgeving.

Samenwerking

Met behulp van IVN en Gemeente Eindhoven is het ons gelukt om op 4 februari jl 700 jonge bomen te planten. Plan Boom heeft de inheemse planten gedoneerd na een aanvraag van het IVN. De beheerder van het buitengebied van de gemeente heeft een stuk grond beschikbaar gesteld waar het gepland kon worden. Het gaat om een strook grond naast een voetpad dat een verbinding vormt tussen enkele grote privé tuinen en het Eckartse bos. Het is de bedoeling dat de diverse planten een dichte strook vormen waar vogels en kleine zoogdieren veilig kunnen scharrelen om zo van het ene naar de andere plek te kunnen bewegen. De gemeente Eindhoven gaat ook het onderhoud in de toekomst verzorgen want zo'n vogelbosje moet compact blijven om een veilige zone te zijn. Samenwerking met de verschillende organisaties loont!

Diverse boomsoorten

Op zaterdagochtend stonden 13 Soroptimisten met schoppen en werkhandschoenen klaar om aan de gang te gaan. Er stonden meidoorns, hazelaars, liguster, wegedoorn, veldesdoorn, lijsterbes, inlandse vogelkers en rode en gele kornoelje op ons te wachten. Om het geheel af te maken waren er ook enkele stekken van Gelderse roos en kardinaalsmuts beschikbaar. Frank Verhagen, beheerder van het buitengebied, gaf ons uitleg over de boomsoorten, het nut van een vogelbosje en de verbindingen in het landschap. Daarna gingen we volgens zijn instructie aan t werk. De Ergon had de grond al voorbereid zodat we er

op een heel vlotte manier de bomen in de grond konden zetten. Toen de koe en zopie om half elf gebracht werd was al 90 % van de bomen de grond in gegaan. Na de koffie hebben we nog de moeilijkste 10 % gedaan. Dat was nog even flink spitten om het stuk met oude boomwortels ook beplant te krijgen.

We kijken terug met een voldaan gevoel. We hebben een heel leerzame en gezellige ochtend gehad. Het smaakte naar meer dus er zijn al meteen plannen gemaakt voor de toekomst.

Bomen planten met IVN en Plan Boom Foto: Lydia Bongenaar

Activiteiten

GERARD LIJTEN

Zondag 5 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling door Park Meerland met thema "prille lente"
Start: Mrs Park, Waterfront 402 in Eindhoven

Zondag 12 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling bij het Grootmeer met thema "amfibieën"
Start: parkeerplaats Grootmeer aan de Merenweg in Wintelre

Dinsdag 14 maart, 20:00-22:00 uur

Cursus "Natuur dicht bij huis", eerste van 5 dagdelen
Locatie: D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven

Zondag 19 maart, 10:00-12:00 uur

Wandeling door de Urkhovense Zegge met thema "voorjaar"
Start: Collse watermolen, Collseweg 3 in Eindhoven

Zondag 2 april, 14:00-15:30 uur

Wandeling op De Grote Beek met thema "amfibieën"
Start: Landgoed De Grote Beek, parkeerplaats P4 via ingang Boschdijk in Eindhoven

Maandag 10 april, 9:30-11:30 uur

Wandeling door de Boktse Beemden met thema "voorjaarskruiden"
Start: hoek Anconalaan-Italiëlaan in Eindhoven

Dinsdag 11 april, 20:00-22:00 uur

Lezing over wilde bijen door Pieter van Breugel
Locatie: D'n Aard, Ariespad 5 in Veldhoven

Dinsdag 11 april, 20:00-22:00 uur

Regionale cursus "Natuur in de Kempen", eerste van 12 dagdelen
Locatie: wordt later bekend gemaakt

Zondag 16 april, 11:00-16:00 uur

Hele-dag-natuur-voor-kinderen in het heempark
Locatie: Heempark Frater Simon Deltour, Genneperweg 145 in Eindhoven

Zondag 16 april, 10:00-12:00 uur

Wandeling langs het Grootgoor en de Westparallel
Start: parkeerplaats bij vijsvijver Vlasroot, einde Riethovensedijk in Veldhoven

Zondag 23 april, 14:00-16:00 uur

Wandeling bij Ecopark Acht
Start: hoek Waalstraat/Schiestraat bij het paardenweitje in Eindhoven

Zondag 7 mei, 10:00-12:00 uur

Wandeling door de Aanshotse Beemden met thema "voorjaar"

Start: parkeerplaats einde Toledolaan in Eindhoven

Zondag 14 mei, 14:00-16:00 uur

Wandeling over het terrein en door Koningshof
Start: onder grote boom bij hoofdingang, Locht 117 in Veldhoven

Zondag 21 mei, 10:00-12:00 uur

Wandeling op landgoed De Grote Beek met thema "natuur- en cultuurhistorie"
Start: parkeerplaats bij "de Tuin", Dr. Poetlaan 69 in Eindhoven

Zondag 28 mei, 10:00-12:00 uur

Wandeling in De Klotputten met thema "rondje langs de Dommel en nieuwe natuur"
Start: parkeerplaats bij groenschool aan de Locatellistraat in Eindhoven

Appelbloesem Foto Gerard Lijten

Doe mee!

JOSÉ VAN LIESHOUT EN RIEKIE VAN DE VEN

Fototentoonstelling in d'n Aard: We hebben nog even de tijd om een paar mooie foto's te maken met als thema SPELING VAN DE NATUUR.

Inlijsten van de foto's doe je zelf, met hulp van ons uiter-aard.

Data om in te lijsten zijn **maandag 8 mei om 14.00 uur** en **woensdag 10 mei 20.00 uur**.

Bespreken van de foto's op **donderdag 11 mei om 20.00 uur**.

De foto's worden weer beoordeeld door leden van de fotoclub Luminos.

De foto's blijven een aantal maanden in de grote zaal hangen.

Een vergroting van de beste foto komt in de hal van d'n Aard te hangen.

Wij hopen op veel inzendingen.

Meer informatie bij José van Lieshout (0620897465) en Riekie van de Ven (0614235347)

Impact van zonneparken op biodiversiteit

Eric Tonnaer

Kees van Grevenbroek

JANNIE LANDA

Groen Café: 13 april. Dit Groen Café start om 20.00 bij het Wasven, Celebeslaan 30, 4541 AG Eindhoven. Aanvang 20.00 uur.

Als onderdeel van de energietransitie worden er op diverse locaties windmolen- en zonneparken aangelegd. Steeds meer mensen krijgen te maken met de realisatie van deze projecten, zo verschijnt er bijvoorbeeld een zonnepark naast hun woonwijk.

In dit Groen Café staat de vraag centraal welke impact de aanleg van zonneweides heeft op de biodiversiteit van een gebied. Vormt de aanleg een bedreiging of biedt het juist kansen om de biodiversiteit te versterken? Gaat de vaak toch al bedreigde flora en fauna helemaal verdwijnen of kan zo'n zonnepark de biodiversiteit juist behouden of versterken?

Als opstart voor een debat zal Eric Tonnaer van Vattenfall zijn licht laten schijnen over dit onderwerp. Vattenfall is

actief bezig met het ontwerpen, realiseren en exploiteren van zonneparken. Eric Tonnaer is als voorzitter van de Werkgroep Ecologie binnen Holland Solar (Branch organisatie) nauw betrokken bij het EcoCertified project. In dit project wordt door bedrijven en kennisinstellingen, als TNO en de WUR een Ecocertified-label ontwikkeld. Op basis van praktijkervaringen en onderzoek worden richtlijnen opgesteld om de biodiversiteit en het de bodemkwaliteit bij de realisatie van parken te behouden of te versterken.

Inmiddels worden ook burger-experts als 'energieboswachters' opgeleid. Zij moeten zorgen dat de kennis en invloed van andere betrokken toeneemt. Een van de aanwezige, Kees van Grevenbroek van het Wasven, volgt momenteel zo'n opleiding voor energieboswachter en zal deelnemen aan het gesprek. Het belooft dan ook een interessante avond te worden. Deelname is gratis. Opgeven kan via deze link. <https://eindhoven.op-shop.nl/1279/groen-cafe-de-impact-van-zonneparken-op-de-biodiversiteit>

Ingezonden brief: Park of natuurgebied?

Dankjewel voor weer een fijn magazine van de IVN. Ik heb hem met plezier en interesse gelezen.

De Wandeltip gaat over een fijn traject over -vooral- Genneper Parken, wat hier aangeduid wordt als 'recreatiegebied'. Graag wil ik jullie als redactie vragen hier te wijzen op een terminologie die niet klopt en zelfs schadelijk is (tav allerlei plannen die voor dit stuk natuur ontwikkeld worden). En te redigeren. Een term als 'Natuurgebied' is een betere benaming voor dit bijzondere en voor de biodiversiteit enorm belangrijke stukje natuur, zo dicht bij de stad.

Met vriendelijke groet,
Barbara Stolte

Wilde Bijen: een lezing van Pieter van Breugel

ETJE HENDRIKX

Weer een vervolg op mijn serie lezingen over insecten: na de algemene lezing en de lezing over vlinders in 2022, de lezing over libellen in februari 2023 heb ik in april kort voor de Nationale bijentelling op 15 en 16 april Pieter van Breugel uitgenodigd voor een lezing over bijen.

Pieter van Breugel is een autoriteit op het gebied van wilde bijen en insectenhôtels. In 2019 kwam zijn basisgids *Wilde Bijen* uit bij de KNNV uitgeverij. Overal in den lande geeft hij lezingen om de aandacht voor bijen te vergroten bij het brede publiek. Op 11 april 2023 om 20.00 uur is hij te gast in d'n Aard en zal een lezing geven over de wilde bijen in Nederland.

Sociaal of solitair

De orde van de vliesvleugeligen bestaat uit alle bijen, wespen en mieren. Met meer dan 5800 soorten vormt dit de grootste insectenorde in Nederland. Algemene kenmerken zijn: twee paar transparante vleugels. De grote uitzondering zijn natuurlijk de werksters van mieren, die allen vleugelloos zijn.

Een aantal soorten leeft in grote volken, waarbij één of enkele koninginnen zorgen voor het nageslacht en de rest de zorg van het broed en het volk op zich neemt: de werksters. De mannelijke dieren zijn in kleine aantallen af en toe aanwezig voor de bevruchting van de koninginnen. Dit gebeurt in de bruidsvlucht. Een koningin verzamelt sperma in een opslagorgaan: de spermatheca. Zij kan zelf het moment van bevruchting bepalen. Zo kan de honingbijkoningin haar hele leven eitjes blijven leggen na één bruidsvlucht.

Alle mieren leven in grote groepen. Zo ook een aantal wespen (plooiwespen, hoornaars) en een aantal bijensoorten (honingbij en hommelseorten). Een belangrijk verschil tussen wespen en bijen is de voeding: wespen zijn rovers en eten dierlijk voedsel (prooi) en bijen zijn vegetariër en voeden zich met plantaardig materiaal (nectar en pollen)

Kleine aardhommel Foto: Wil Janssen

Pieter van Breugel

De rest van de angeldragers leeft solitair: dat wil zeggen dat elk vrouwtje zorgt voor haar eigen nakomelingen. Zij moeten dus ook allemaal bevrucht worden, wat maakt dat de verhouding vrouwtjes : mannetjes 1:1 is. Binnen een soort zijn mannetjes en vrouwtjes vaak te onderscheiden, omdat ze verschillend eruit zien. Dit speelt een rol bij de determinatie want binnen één soort kunnen de kenmerken dus verschillen.

Ook solitaire bijen zorgen voor hun jongen. Zij leggen de eitjes op een beschutte plaats met voldoende voedsel voor de hele ontwikkeling van het nieuwe bijtje.

Natuurlijk is er een uitzondering op de zorg voor het nageslacht: de koekoeksbijen laten een andere bijensoort zorgen voor de jongen, ten kosten van het eigen broed.

Determinatie en fotografie

De orde van de vliesvleugeligen is niet zo makkelijk te determineren op soort, met name herkenning met het blote oog is lastig. Daarom helpt het om de gevonden dieren te fotograferen. Een foto kun je uitvergroten en met een beetje geluk kun je daar kleine determinatiekenmerken mee zien. De basisgids *Wilde bijen* van Pieter van Breugel bevat dan ook van elke besproken soort tenminste één foto. Er is geen determinatiesleutel in opgenomen, dus het is een zaak van bladeren en vergelijken van het gevonden diertje met de foto en de beschrijving. Met name de vliegtijd en de grootte zijn belangrijke kenmerken, naast het biotoop waar de soort het liefst vertoeft. De 133 meest algemene soorten worden besproken.

Determineren van deze zeer nuttige maar ook bedreigde insectengroep is tijdrovend. Samen met de insectenwerkgroep van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem kun je ook deze zomer je hierin verdiepen. Als het weer het toelaat zullen we weer wekelijks op pad gaan om onze kennis te vergroten, te oefenen met determineren en veel meer te leren over insecten in het algemeen en vliesvleugeligen in het bijzonder.

Informatie bij Wil Janssen : wjanss@planet.nl

De Dommel door Eindhoven

JANNIE LANDA

De Dommel stroomt door een zogenaamd laaglandbeekdal. Wij zijn eraan gewend geraakt, mee vertrouwd, maar het is een bijzonderheid. Je komt het niet veel tegen in de wereld. Het water stroomt traag, het wordt gevoed door regenwater en kwelwater. Het heeft ons landschap en onze geschiedenis mee gevormd. De stad Eindhoven dankt zelfs een deel van de industriële ontwikkeling aan deze beek. Denk aan de textielindustrie waar het water van de Dommel gebruikt werd om de verfstoffen te spoelen. Nu zouden we er niet meer aan moeten denken, al die verf die het leven in en naast de beek doodt. We hebben nu andere zorgen. Kan de ecologische kwaliteit beter? De Dommel mocht zo'n decennium geleden weer gaan meanderen, is een heel stuk schoner geworden en een ecologisch belangrijk lint door de stad, maar is het goed genoeg? Kan het wel in een stad: de drukte, beleving en de ecologie samen?

Vanuit het Groencafé met IVN hebben we met een groepje belangstellenden een stukje van dat 'lint' bekeken vanuit zijn ecologische kwaliteiten en kansen. Met een aantal medewerkers van de gemeente hebben we daarna een wandeling gemaakt en onze inzichten gedeeld. Dat stukje lint begint bij de Effenaar en lieten we eindigen bij de het

Deze waaghals boven de Dommel is gevlogen... Foto: Jannie Landa

monumentale gebouw aan de Kanaalstraat, nu eigendom van de Dela. In de tuin van de Effenaar is een prachtige natuurplek gemaakt waar de ijsvogel te zien is. De vlucht naar de Dommel is vlakbij. Achter de monumentale muur is echter een bestraat deel dat prima meer natuur kan worden. Kansen worden verkend. Op de kop van de Tramstraat/ Dommelstraat zagen we mogelijkheden voor minder bestrating en meer groen. Hiermee gaan de gemeente en Groencafé aan de slag.

De meeste beplanting direct langs de Dommeloever is goed, alleen bij de brug aan de Dommelstraat is verbetering gewenst. De gemeente wil hier nu bosplantsoen aanplanten. We hopen dat door betere beplanting de Japanse duizendknoop hier minder kans krijg om verder uit te groeien.

Tussen wandelpad en woonwijk lagen wat plantsoenen die meer verbinding mogen krijgen met de Dommelbeplanting. De wortels van de prachtige bomen zullen minder beschadigen bij minder maaien en de bodemontwikkeling vraagt humus, dus blad laten liggen en gazon verwijderen.

Bij het Delagebouw aan de Kanaalstraat ten slotte, sprongen ons de tranen in de ogen bij de ooit geplante rhododendrons, die totaal geen bijdrage leven aan biodiversiteit. Ook daarbij gaat de gemeente kijken of het beter kan. Boomexpert Tom van Duuren en ik waren hoopvol gestemd. Nu eens geen grote ambities en mega-stadse fratsen, maar liefdevolle zorg voor wat al goed is en beter kan.

IVN VEV weekend

We willen weer proberen een weekend te organiseren voor de leden van het IVN VEV.

16, 17 en 18 juni 2023 is misschien een mogelijkheid en anders in 2024.

Lukt het in juni 2023 niet voor een weekend, dan willen we kijken om in 2023 een dag erop uit te trekken in de natuur.

Ieder lid is welkom, heb je interesse voor het weekend of voor een dag erop uit, laat het ons weten, via een e-mail naar ej.lous@gmail.com

We houden je dan op de hoogte.

Riekje en Martien van de Ven, Erik Jan en Tineke Lous '

Opruimen d'n Aard

31 januari hebben we met een aantal IVNers D'n Aard helemaal opgeruimd.

Alles staat weer overzichtelijk bij elkaar. We verzoeken iedereen, die iets uit het gebouw gebruikt, het ook weer op dezelfde plaats terug te leggen.

Mocht is iets aan het IVN willen geven, overleg dan eerst met het bestuur. Zo voorkomen we dat er spulletjes zomaar ergens neergezet worden.

Nationale bijentelling op 15 & 16 april Doe mee!

ETJE HENDRIKX FOTO'S VAN DE NATIONALE BIJENTELLING

Vosje

Grote narcisvlieg

Werkster van de honingbij

Neem een half uurtje de tijd op een zonnig moment in je tuin of in een park op het weekend van 15 en 16 april. Download het telformulier en vul in wat je ziet. Het gaat om bijen, maar een aantal vliegen lijken daar sterk op en zijn ook van belang voor de bestuiving van onze bloemen.
www.nationalebijentelling.nl

TELFORMULIER NATIONALE BIJENTELLING
Wat zaait er zo je voortplanting?

Wanneer ik aan de bijen, hommels en zweefvliegen die je er foto's van maakt, zal een team met specialisten dat je geslacht bevestigen. Het is niet mogelijk om de bijen te tellen. Het is niet mogelijk om de bijen te tellen. Het is niet mogelijk om de bijen te tellen.

Bijen	Hommels	Zweefvliegen
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐
☐	☐	☐

Wespen

Akkerhommel